

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII No. 16—17

25 APRILIE 1926

În acest număr: Octavian Goga *de G. M. Ivanov*; Poeme câmpenești; Scrisoare poezii, *de Zaharia Stancu*; O sărbătoare agrariană *de D. V. Barnoschi*; Vasile Stroescu *de C. Sudețeanu*; Tăcere... *de Septimiu Popa*; Fallmentul unei concepții *de I. Chinezu*; Izvoare adânci... *de Al. Lascarov Moldovanu*; Probleme ardeleno *de Teodor Lazăr*; Rolul social al proprietății mijlocii *de As.*; Politica externă a României *de I. Paleologu*; Insemnări: Simplificare; Bucurie ciudată; Cea mai urgentă problemă; Tradiție; O legendă mai puțin; etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCIuj

Țara Noastră

Octavian Goga

— Un sol al naționalismului împăciuitoar —

Cugetarea naționalistă a lui Octavian Goga nu se închide în cadrul strâmt al oricărui pact, legat indisolubil de poporul său, al oricărui ziarist vânturător de idei șovine, al oricărui naționalist de profesie. Cugetarea naționalistă a lui Octavian Goga neagă bariera naționalismului exclusivist, acel naționalism care îndârjește sufletul ce aspiră la o înfrățire a tuturor popoarelor.

Particularitatea psihică și intelectuală a poetului român îl dă putința să se ridice la o extraordinară înălțime de nepărtinire, de unde în chip neașteptat și în combinații satisfăcătoare rezolvă, — clarificându-le în cugetare și în domeniul înfăptuirilor practice — problemele încălcite și dureros de spinoase ale naționalismului contemporan. Octavian Goga urăște principal unilateralitatea naționaliștilor profesioniști cari propovăduiecc fetișismul național ca doctrină și fapt. Naționalismul poetului român se ridică la o sinteză universală, unde găsește o soluție atotcuprinzătoare. Evident că pentru un filozof o astfel de sinteză nu e greu de plăsmuit, dar nici meritul lui nu este mare. Căci soluțiile ce le oferă un filozof îți par că sunt pregătite pentru stafii. Poetul care e atât de viu, fiindcă niciodată nu încetează a se simți om, se înalță la universalism nu pe treptele sistemelor, ci din dorurile lui de contopire cu oamenii, cu natura, cu cosmosul întreg. În ciuda aparențelor, — filozoful naționalismului limitat crede inevitabil în pfpăastiile contradicției, — mintea poetului dimpotrivă inspirată și iluminată de o senzație de eternitate plutește deasupra posibilităților de ciocniri între teza unei națiuni și tezele tuturor celorlalte.

Astfel naționalismul superior se relevă mai mult ca o simțire

decât ca o categorie intelectuală. În asta stă, pentru unii, banalitatea naționalismului sentimental, dar și tragica lui frumusețe pentru alții.

* * *

În ce constă această sinteză?

Ca să înțelegi naționalismul poetului român, trebuie să degajezi din tot ce a scris, ce a vorbit și ce a făcut o singură propoziție, clară, lapidară și epuizantă. Octavian Goga subordonează valorilor eterne ale umanității, energiile creatoare ale poporului român. Naționalismul șovin, dimpotrivă, subordonează eternitatea umanității — finalităților imediate ale poporului pe care îl reprezintă și îl exaltează, — de aceea el e iubitor când poate și asupritor întotdeauna.

Naționalismul sintetizant al lui Octavian Goga îți dă puțința să înțelegi că între cea ce este profund național și cea ce este larg omenesc nu numai că nu există contradicție ci din potrivă există o condiționare și o îmbogățire reciprocă. Să subordonezi valorilor eterne ale umanității forțele creatoare ale națiunii tale nu înseamnă că tinzi să-ți cosmopolitizezi poporul. Cosmopolitismul conține umanitatea ca o abstracție, în care toate națiunile se idealifică și se prefac în colectivități fără fețe deosebite, fără particularități deosebitoare. Cosmopolitismul preocupat numai de „umanitatea în general“ — cum foarte fin îl caracterizează filozoful rus Vladimir Soloviev intenționat nu crede și nu acceptă principial problema națională. Când în viața concretă ajunge la o înălțime de comandă, „la guvern,“ cosmopolitismul nu cruță sufletul popoarelor cucerite, șterge particularitățile lor etnice, nivelează chipul lor sufletesc, prefăcându-le, ca și comunismul iudeorus, în vietăți numerotate. Din punct de vedere al rezultatelor, între cosmopolitismul revoluției franceze din care a eșut marea Napoleoniadă dela începutul secolului al XIX și între cosmopolitismul comunist al revoluției iudeoruse din zilele noastre, nu există nicio deosebire. Și atunci ca și acum — națiunea e apăsată, până la desfigurare, până la ștergere, până la desființarea ei psihică. Cosmopolitismul e centralist (amintiți-vă de imperialismul lui Alexandru cel Mare, al lui Carol Quintul, Napoleon și Lenin) fiindcă se înfăptuește într'un plan de orizontalitate imediată, în timp ce naționalismul sintetizant se ridică în sus, pe o linie verticală, spre cerul larg întins de asupra gardurilor mici ale ogrăzilor naționale. Lui Octavian Goga umanitatea i-se dezvăluie ca o imensitate concretă, vie și întreagă, compusă din elemente neînlocuite și neregretate, — individualitățile naționale, — un curcubeu de însușiri particulare. Sunt părțile care indisolubil compun un întreg nelimitat. Pentru Octavian Goga, pe care, în simțire naționalistă îndrăznesc să-l compar cu Vladimir Soloviev, nu există „o umanitate în general“ — ci o concretă sobornicească legătură de deosebiri naționale. Concepția umanității sobornicești a lui Octavian Goga vede în fiecare națiune o forță de creație pozitivă, și recunoaște că o conștiință națională, când este trează și dezvoltată, intensifică îmbogățind și lărgind conștiința omenirii întregi. Ideea națională e un element de creștere, de îmbogățire, a ideii umanității.

Te întrebi — dacă a servi, a te devota ca națiune idealurilor umanității nu cazii în internaționalism, sau ceea ce e și mai rău, în cosmopolitism. E o spaimă zadarnică, fiindcă covârșindu-mi și nimicindu-mi egoismul meu empiric, pentru a mă devota unui ideal obștesc nu înseamnă de loc că am abdicat conștient sau înconștient de personalitatea mea. Din potrivă — îmi ridic personalitatea la o înălțime, către care fatal sunt împins să merg, afirmându-mă aici și desfășurându-mă în larg. Numai în măsura în care *am putut* să-mi covârșesc exclusivismul național și în măsura în care am prins legătură cu ceea ce este etern, am reușit să-mi clarific și să-mi afirm într'un mod ideal chipul meu național. Numai pe fondul umanității sobornicești se lămurește o autentică conștiință națională.

„Omul, spune Solarier, care se limitează numai la ceea ce îl privește ca om și nu tinde mai sus, inevitabil cade până la animalitate. Tot astfel și poporul istoric, dacă vrea să trăiască o viață națională completă, nu trebuie să fie numai o nație limitată, trebuie să crească mai mult decât este, să intre în viața universal istorică”.

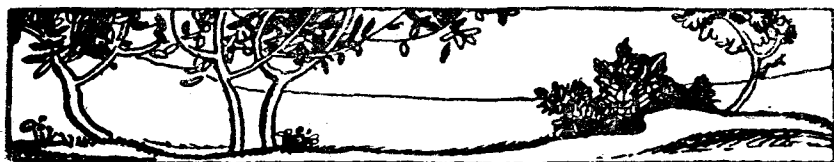
Ideia națională, lămurită în creația poetică a lui Octavian Goga, integrează poporul român ca pe o forță de armonizare în procesul universal istoric al omenirii din care face parte. Practic — Naționalismul lui Octavian Goga este formula conviețuirii pașnice a tuturor naționalităților cu poporul român în granițele statului român și dincolo de ele. Acest naționalism propovăduiește fără ipocrizie putința Solidarizării. Admițând că fiecare naționalitate se concepe în existența sa istorică cu o misiune culturală justificată prin spiritul creator al celor ce o compun, — naționalismul împăciuitoar al poetului român invită la colaborare. Ca și poporul român, fiecare naționalitate din statul român și din vecinătate trăește din forțele sale spirituale, dar în manifestarea acestor forțe trebuie să țină seamă de valorile panomenești, supranaționale, eterne.

Solidarizare și colaborare.

Naționalismul împăciuitoar chiamă la solidarizare și la colaborare nu pentru scopuri politice imediate. O pătrundere din ce în ce mai adâncă de principiul înfrățirii omenesti și un criticism din ce în ce mai obiectiv dar de bună credință față de propriile realități naționale, deschide posibilități nemărginite pentru înfăptuirea păcii creatoare.

Octavian Goga ca poet și om politic se evidențiază ca un sol al acestel păci.

G. M. IVANOV

POEME CÂMPENEȘTI

ATUNCI...

*Clare coborau cărări de lună
Până 'n pragul casei voastre mici.
Tu cercai, cuminte, să ridici,
Din pământ sprâncenile, cunună.
Ca s'alungi tăcerea sfinteii seri
Ai sunat șiragul de mărgele.
S'au surpat și-au plâns, departe, stele,
Și din nou ne-au potopit tăceri.
Mânile ni-s'ar fi vrut pe talli,
Imi ardeau și buzele și ochii.
Busuioc aveai la sânul rochii,
Și la cingătoare-un smoc de dalii.
Și n'am spus o vorbă, amândoi,
Cu pleoape umede de vis.
Scutura o creangă de cais
Fluturi de lumină peste noi.*

SPRE ZIUĂ

*Cad stele mari pe mături de hotar
Și-aprind în grâne bulgării de mac.
Se sting în iarbă licurici, — că iar
Pe iarbă se prelinge roua-lac.
Cu zorile, pe drumuri câmpenești,
Un car c'o doină s'au iscat, — și-acum
Livada s'a trezit, și pe ferești
Răstoarnă 'n casă vedre de parfum...*

SCRISOARE

*De ți-ai purta făptura prin satul meu sărac
Și-ai înflori 'n amiază cu nuferii pe lac,
De te-ai culca cu seara pe maldăre de flori,
Cu prepeliți pestrițe de te-ai trezi în zori
Si-ai număra țărani ce trec spre lunci la coasă
Cu tălpile desculțe prin iarba de mătăasă,
De ai lălnici prin soare cu drumul și cu vântul,
Eu mi-aș iubi în tine iubirea și pământul;
Și când te-ai reîntoarce — rod pârğuit de vară —
Din câmpul meu cu măguri, vioaie și sprințară,
In târgul mohorât, cu uliți de asfalt,
Ți-aș săruta pe ochi văzduhul meu înalt,
Surâsul unui mac, rotund, pe gura 'n rouă,
Pe brațe — argintul lunii, când se 'ncovoiaie nouă,
Și chiar copilăria-mi cu sbor de berze lin
Pe trupul tău mănunchi de spice și de crin . . .*

ZAHARIA STANGU

O sărbătoare agrariană

Duminea trecută a avut loc anuală reuniune a Sindicatelor agricole din țară. Numărul plugarilor cari au luat parte, a fost probabil, cel mai mare număr ce s'a putut vedea vreodată la o întrunire de proprietari rurali. Nici pe vremea pregătirii exproprierei, nici atunci când se dezbătea în opinia publică condițiunile înfăptuirii ei, acei care urmau să-și pierdă averile, nu s'au adunat mai mulți și mai ales, mai conștient organizați.

S'a zis — cu demagogică abilitate — că proprietarii și-au meritat soarta, fiindcă n'au știut macar să lupte; că adică însănătoșirea alcătuirii noastre sociale nu s'a făcut prin vindecarea unui organism bolnav, ci prin îngroparea unui cadavru.

Ori, nu este injurie mai nedreaptă decât aceasta. Poate puțini sunt stăpânii de pământ care-și dau seamă de ce n'au luptat; dar istoria tuturor civilizațiilor ne arată, că mister oasele legi sociale, pe cari filozofii nu prea reușesc să le descopere, determină acțiunea sau inacțiunea noastră, determinându-ne judecata, voința... „liberul arbitru“.

Proprietarii n'au luptat, pentru că atotputernicul înconștient admitea, ceace conștința celor mai mulți nu deslușea bine, că exproprierea ajunsese o inexorabilă condiție de viață pentru societatea românească.

Odată existența statului asigurată prin împroprietărire, proprietarii își revendică locul lor printre factorii conducători, ceiace n'ar mai fi fost posibil, dacă proprietatea ar fi pierit din îndemnitătea acelor care o reprezintă.

Proprietarii au condus țara, singuri, până la apariția clasei mijlocii, adică acea pătură socială, care în toate timpurile și în toate locurile deține exclusiv, sau în principiu, puterea. Ei, apoi, au format marea majoritate a acestei clase; bine înțeles, nu devenind, ceiace un fecund scriitor numește, cu o expresiune ridicolă și gramat cal absurdă, „boerul comercializat“; dar transformându se în ceva asemănător cu burghezia accidentală.

Proprietarii astăzi, prin împușinarea averilor lor, trec toți în clasa mijlocie, lăsând locul în oligarhia țării deținătorilor de mari averi mobiliare. Conștiinți de trecutul lor și de rolul binefăcător ce-l pot avea ca *proprietari rurali*, ei refuză să-și creeze o situație printre noii oligarhi și se agață cu îndârjire de restul pământului lor. A-i acuza că se cramponează de moșioarele ce le-au mai rămas numai din considerații materialiste, ar fi o judecată cu totul superficială, sau copilăresc perfidă. Orice meșteșug și orice plasament este astăzi mai rentabil decât moșia! Și sunt acțiuni mai sigure decât pământul.

Nu este mai puțin adevărat, că pe acel mai mulți nu-i leagă de pământ un ideal sociologic limpede înțeles, ci în mare parte inerția, obișnuința, sau tradiția.

Oricum, faptul este, că proprietarii desprețuiți, desconsiderați, persecutați, vor să îndeplinească un rol de cea mai mare însemnătate pentru progresul țării și pe care numai ei îl pot îndeplini: *Civiltizarea plugarului și perfecționarea plugăriei.*

Fermă model, cu agronom proaspăt eșit din școală? Este o glumă. Sau, în cel mai bun caz. este — ca valoare educativă — ceva asemănător cu educația uscată a pedagogului, în comparație cu aceea a inimei dată copilului de părinți. Și apoi, când va dispărea dela țară „boerul“, care va fi idealul social al plugarului?

Să nu uităm, că „nici o societate nu se poate lipsi de model: ea își va da întotdeauna o aristocrație. (Nu-mi atribui formula, sunt sigur că-i o reminiscență) Modelul plugarului îmbogățit, este astăzi „boerul“ rătăcit. Această apropiere materială înlesnește aspirațiile țărânului, fiindcă numai vulturul poate privi soarele și năzuiește să sboare până la el. Dacă acum țărânul poate vedea ca posibilă pentru el o situație asemănătoare cu a actualului „boer“, această situație este totuși pentru el, ideal cu totul suficient.

Când nu va mai fi „boer, la țară, idealul săteanului va fi ceea ce va mai avea atunci de văzut mai cu prestigiu funcționarul, sau... domni de la oraș.

A suprima posibilitatea unei aristocrații rurale, este o monstruozitate sociologică; o experiență de laborator ca și bolșevismul.

Reducerea proprietății la forma strict țărănească, este a transforma pe țăran într'o simplă mașină de produs pâine și impozite. Ba încă și revoluții, fiindcă pe cale evolutivă n'ar putea ajunge la avere, năzuință de esența firei omenești.

Să presupunem, că în congresul de la 11 Aprilie despre care ne ocupăm aici, s'ar fi decis părăsirea moșiilor. Proprietarii transformându-și pământul în numerar ar putea înjgheba o formidabilă societate pe acțiuni, în numele căreia să trateze cu statul dela putere la putere. Căile ferate sau aproape toată circulația bancară, ar fi în mâinile lor. În același timp, fosta oligarhie latifundiară și-ar relua locul în fruntea țării, domnind noua oligarhie.

Și ar fi o nenorocire, fiindcă am ajunge la ceea ce spuneam mai sus: Cu un substat economic în principiul agricol și cu o populație în cea mai mare parte rurală, să fim o țară a cărei elită să o ali-

menteze numai crașele, fiindcă plugarul, *ca plugar*, n'ar avea puțință de înălțare socială. Sau își închipue cineva că poate vreun popor progresa fără elită? Sau că se poate elita fără avere, fiindcă se întâmplă adesea ca oameni săraci să fie oameni de elită?

Un partid al țărănilor conștient de menirea lui și orice guvern înțelept, ar trebui să împiedece înlăptuirea ipotetzel ce-am făcut mai sus. „Boerul“ (proprietarul care face personal agricultură) trebuie să fie ajutat să rămână: *model pentru plugărie, ideal social pentru plugar.*

Din fericire, lucrul pare a fi înțeles de toată lumea. La congresul de care vorbim, proprietarii au afirmat cu tărie acest mod de a vedea, iar partidele politice, toate, într-o formă sau alta, îl adoptă. Și din acest punct de vedere s'a petrecut acolo un fapt rar, foarte rar, în lumea politică: a fost armonie.

Toate partidele reprezentate în congres (sunt și printre țărăniști mari proprietari) și apoi ziarele lor, expres, sau tacit, și-au însușit următoarele idei, pentru care, altădată s'ar fi dizolvat congresul cu scandal și presa ar fi răsunat de invective și dezmirșiri. S'a afirmat:

1. *Pământ de împărțit nu mai este.* Știu, țărăniștii au altceva în programul lor; dar în congres nici-o voce n'a protestat și *Aurora* n'a relevat afirmația, deși a fost făcută de Ministrul Agriculturii

2. *Proprietatea va fi scutită de dijma ce o dă statului sub formă de taxă de export și i se va organiza un credit, cel puțin tot atât de avantajos, ca acela dat industriei.* Promisiune făcută în numele guvernului.

3. *Liberalii înțeleg și ei să salveze restul de moare proprietate,* deși — cum spunea dl Paul Theodoru — au sărăcit pe proprietari comprinzând prețurile, atât din nevoi bugetare, cât și pentru a face pe țărani să plătească, indirect, un supliment de preț la pământul prea puțin cumpărat.

Să se observe aici, că acest supliment n'a mers însă, în purga vânzătorului, ci al mîștului. Statul, mijlocind afacerea între proprietar și țaran, a luat dela țaran, ca un fel de mîștie, sub formă de taxă, sume mai mari decât însuși prețul cumpărării; iar proprietarului i-a stors, sub forma acelorași taxe, mai mult decât modestul preț de vânzare pe care niciunul ru l'a încasat încă.

4. *Țărăniștii au fost invitați la o frățescă calceborce în uniunea sindicatelor agricole.*

Dl Paul Theodoru o spus căm așa: regret că nu avem în comitetul nostru și țărăniști; oricât ar mai cocheta unii din ei cu formula luptei de clasă, acei pe cari ei îi reprezintă fac o singură clasă cu noi. Și prezidentul uniunii ar fi putut adăuga: Tot ce revendicăm noi aici este încă de-o și mai mare valoare pentru țaran, chiar și intangibilitatea actualelor proprietăți.

Pentru că armonia din congres să fie și mai evidentă, împrejurările au voit să fie simbolic reprezentată la masa prezidențială.

La mijloc, dl Paul Theodoru, azi în afără de partide, dar cre-

dincolo al ideii conservatoare, jūnimist, fost carpist și care a adus un aplaudat omagiu lui Petre Carp, întemeietorul sindicatelor agricole.

La dreapta, dl C. Girofild, partidul poporului, guvernul.

La stānga, dl G. Lucasievici, partidul național, fracțiunea intranzigentă, care perseverează să pretindă că a fost frustrată de... dreptul de-a lua puterea. Mai mult încă, dl Lucasievici este însăși persoana care ar fi ocupat azi locul dlui Girofild, dacă un guvern al „naționaliilor” ar fi fost posibil și dacă în acest guvern s'ar fi atribuit fiecărui locul ce-l merită. Intre acești doi adversari însă nu s'a arătat nici un dezacord. Dl Paul Teodoru nu desparția un învins de un învingător, ci unea, complectându-i, doi oameni de bine, devotați necondiționat, unei mari cauze de mare utilitate socială.

— D. V. BARNOSCH

Vasile Stroescu

Boierul basarabean, cel din urmă poate din rasa marilor idealişti moldoveni, a avut ciudatul noroc să rămână aproape necunoscut — cât a trăit — tocmai aceloră, cari ar fi găsit, un ceas de vreme, în viaţa lui o pildă îndărătoare de urmat în vălmaşagul unor vremuri de egoism brutal şi de parvenire sgomotoasă. A trebuit ca moartea lui, încadrată în pompa unor funeralii naţionale, să-l facă cunoscut şi generaţiei, care nu mai este acum tânără, necum generaţiilor cari acum se ridică la viaţă. Totuşi omul acesta a fost unul din marii oameni ai epocii şi a ţării lui, — cu adevărat mare, fără sgomotul măririi *căştigate* cu orice preţ. El era mare prin el însuşi şi nu a strigat-o ţării sale, care e silită să asculte respectuos fanfara răsunătoare a celebri-tăţilor improvizate, aspiratoare ale unei glorii trecătoare. El însă nu trece, ci rămâne... El nu a râvnit gloria şi nemurirea anelor politice, căci favorit al unei glorii străbune el era al ei prin toată făptura lui. El rămâne adânc fixat în sufletul neamului, a căruia soartă a înţeles-o atât de bine şi în care şi-a ridicat un mormânt neperitor, *aere perennus*. Căci a vorbi de daniile şi de filantropia sa este a-i micşora cu ştiinţă opera neasemuită. Nu a fost un donator şi un filantrop *de ocazie*, căci *filantropia* — în sensul clasic al cuvântului — a fost o necesitate a naturii sale. El a găsit spontan rostul adânc al vieţii adevărate, care este de a fi o risipă generoasă şi nu un câştig meschin...

Şi totuşi nu ne putem opri de a gândi că, el a trecut prin Parlamentul României Mari, pe care l-a prezidat un timp şi a fost chemat la onoruri politice, pe cari desigur nu le-a căutat, — fără ca nimeni din Parlamentele şi guvernele României să-şi iea osteneala şi cheltuiala să arate *atunci* generaţiilor proaspete printr'o mică notiţă biografică — ce-a fost opera acestui om, o minune a vremii noastre. Cheltuiala în orice caz nu putea fi prea mare pentru un asemenea scop, când el şi-a cheltuit din larg întreaga sa avere pentru cultura neamului românesc şi în deosebi a Ardealului robit. Nu pentru el, căci printr'o supremă discreţie — semnul celor aleşi — el n'avea grijă sau uita să anunţe cu literele grase ale jurnalelor *că a donat o pră-*

jind de loc sau o mie de lei pentru o școală din sat, ca atâția filantropi iscusiți ai reportajului gazetăresc. Era nevoie însă să afle școlarii de astăzi că într'adevăr a existat un om — și încă trăiește în zilele lor, — un om, care a făcut din averea lui particulară averea neamului său și mai târziu a statului român când atâția alții fac din averea statului averea lor particulară

Dar Parlamentul sau Parlamentele românești, guvernul sau guvernele românești au trecut cu vederea un lucru așa de mic, căci omul era ceva rar și era de un alt tip, adică tipar, sau mai bine era singur din tipul său... El va rămâne ca mărturie singură, pentru epoca noastră mai târzie, că a existat până mai ieri un Vasile Stroescu, care a folosit o imensă avere, *nu pentru sine și satisfacțiile sale trecătoare*, ci pentru cultura românească și interesele permanente ale neamului său, într'o țară fără totuș unde milionarii, mai vechi și mai proaspeți, se numără cu sutele... Fără ambiție și fără efortare, simplu în măreția lui, el și-a măsurat dărnicia lui sufletească cu destinele unui neam întreg, cuprinzând din el mai ales Ardealul și Basarabia; nu un sat, nu o comună, ci totalitatea sufletului românesc. De aceea opera lui este ca și creațiunea unui mare poet și el a fost un poet al acțiunii. Înfrățirea lui a trecut în domeniul legendei și în fața micimii atâtor contemporani ai săi — i-a plăcut desigur să rămână acolo. Dar, uneori cel puțin, legenda este mai adevărată decât istoria însăși... S'a vorbit cu prilejul morții sale, de atmosfera legendară a a numelui său în Ardeal și de măreția epică a eroilor lui Plutarch. Într'adevăr, zadarnic vom căuta în jurul nostru oameni de soiul lui și trebuie să străbatem timpuri și spații spre a găsi la mecenajii *epocelor de aur* ale culturii, precum și în opera filantropică a unui Owen sau a miliardarilor americani pilde ce-i stau în față. Opera lui este cu atât mai mare, pentru noi, cu cât este o operă românească. Această, ca și viața lui Vasile Stroescu, nu e lipsită de contraste isbitoare. Fiu al celei mai întunecoase din provinciile românimii, Vasile Stroescu a năzuit să împrăstie cât mai multă lumină sprijinind cu eroismul caracterului său ridicarea culturală a Ardealului. Instinctul sigur al românismului, care tresăria în el, îi ajungea să prezică *înfrățirea* provinciilor românești prin cultură într'o națiune mare, la înfrățirea căreia a vrut să pună o piatră măreață, pentru care toată românimea îi va fi recunoscătoare.

C. SUDEȚEANU

Tăcere...

Era așa de mică, încât colegele ei de școală când se jucau de-a mingea o prindeau de subțiori și o aruncau în aer. Apoi, de se întâmpla să cadă pe brânci, o rîcicau repede, îi mângăiau părul, o sărutau și îi ziceau :

— Scuză, Mititico, dar, credeam că ești minge...

Așa-i ziceam și eu, Mititico. Așa-i zicea toată lumea. Multă vreme nici nu i-am știut numele adevărat. În clasă ședea în banca cea dintâi, lângă o fetiță cu vre-o trei degete mai înaltă decât ea. Urmasii apoi fetițe din ce în ce mai mari până în banca ultimă, cu „înălțimile” clasei.

La oră, era mereu cu ochii ațintiți înspre mine, și nu fără motiv. Adeseori, fără să-mi dau seamă, mă opriam la mijlocul lecției și îi ziceam :

— Ei, Mititico, spune și tu, ce deosebire este între părerea de rău perfectă și imperfectă?

Ori :

— De câte feluri este harul lui Dumnezeu?

Se ridica și răspundea fără să râsufle, mândră de știința ei. Dar, când se așeza iarăși pe bancă, scotea un oftat ușor, și își mușca degetul cel mic cu dinții. Știam atunci, ce gânduri îi frământă căpșorul. Citeam pe buzele cu cari își mușca degetul exclamația înăbușită :

— Doamne, de ce n'am crescut și eu mare?

Când se întâmpla să nu vie la școală, nu mă simțeam bine. Atunci nu-mi erau caprele acasă. Nu se simțeau bine nici colegele ei; toate frunțile erau acoperite atunci de un mic nor de tristețe.

Uneori o întâlneam pe coridorul școlii și îmi puneam mâna pe creștetul ei.

— Mititico, spune-mi, când vei crește și tu mare?

— La vară, domnule profesor, îmi răspundea, zâmbind. Vara cresc fetele...

— Ah, de-ar fi adevărat cea-ce spui, — gândiam, trecând ma departe. (Am și eu fete, și știu, vai, știu, că fetele cresc în toate anotimpurile.)

Odată, după vacanța de Crăciun, am dat de ea în fereastra coridorului. Cu coatele rezemate de pervazul ferestrei privea tăcută grămada de lemne din curtea școlii.

M'am apropiat de ea tiptil, și, ca de obicei, i-am acoperit creștetul cu palma.

— Ei, ce faci aici, mititico? ...

Dar mititica nici nu și-a mișcat căpșorul. Continua să privească lemnele ...

— Te gândești la prețul lemnului, nu cumva? — o întrebai iarăși, năcăjit de purtarea ei.

Mititica, nimic, nimic ...

— Ai vre-o durere, mititico, spune-mi, — făcui acum, privindu-o cu duioșie.

Mititica, nimic ...

— Ei, mititico, — îi zisei înfârșit, să știi, că mă supăr pe tine.. Imi lual mâna de pe creștetul ei și mai năcăjit ca mai înainte pornii către cancelaria școlii. Aveam lecție la altă clasă în ora aceea, și ar fi trebuit să mă gândesc la materialul lecției, dar mă gândiam numai la mititica.

— O, Doamne, Doamne, — gândiam, — de ce ai mai dat și „mititicele” dureri?

Când, după oră, am revăzut-o pe coridor, m'am prefăcut că n'o văd. Trecui repede, repede către cancelarie. Dar, în dreptul ușii mă trezii prins de mână. Era... Mititica...

— Domnule profesor, — îmi zise cu glas tremurător, — te rog să mă ierți ...

— Să te iert? — făcui aruncându-i o privire fugară, indiferentă. Ei b'ne, te iert. Dar spune-mi: de ce n'ai vrut să-mi vorbești?

Ea, își duse mâna la inimă și scoase un oftat. Apoi plecându-și ochii la pământ, îmi răspunse cu aceeaș tremurare în glas:

— Mă rog, domnule profesor, am jurat ...

— Cum ai jurat?

— Am jurat să nu vorbesc cu nimeni un sfert de oră ...

— Și de ce?

— Îți spun chiar adevărul, dar, să nu te superi. Mi-am adus aminte de... mama ...

— Și apoi? ...

— Și apoi, ca să mă pot gândi la mama adânc, adânc, am jurat să nu vorbesc cu nimeni un sfert de oră ...

Spunea cuvintele silabizând, iar eu nu știam, să oftez ori să zimbesc.

Mă uitai în ochii ei. Erău aceiaș ochi cuminți, de altă-dată, dar gata, gata să se umezească. Simțeam, că nici o hii mei n'o să poată rezista mult ...

De-aceea, îi pusei mâna pe creștet.

— Mititico, spune-mi, când ai de gând să crești mare?

Și primul obicinuitul răspuns:

— La vară...

Apoi, ne despărțiam...

De-atunci, când o văd în pervazul ferestrei, privind tăcută grămada de lemne, trec în vârful picioarelor pe lângă ea. Dacă sunt și alte fetițe pe coridor, îmi vine să le chem la o parte și să le spun în șoptite:

— Tăcere, fetelor, tăcere... Mititica se gândește la... mamică-sa... Tăcere...

Dar, o să vie vara... Atunci, n'o să-și mai impună tăcere. Atunci, se va învârti ca un prisnel în jurul mamei sale, și, ciriplind mereu...

Și... va crește mare...

SEPTIMIU POPA

Falimentul unei concepții

Destrămarea partidului național are o semnificație mai adâncă decât aceea a unui simplu accident politic. Pentru cei obișnuiți a privi frământările zilei prin prisma lămuritoare a trecutului, este clar că asistăm la năruirea unei concepții care — cu rost pe vremuri — începuse să devie anacronică și tiranică în timpul din urmă. Vom încerca să tâlcuim câteva aspecte din drama acestei concepții.

* * *

Mândria partidului național a fost de a se crede depozitarul exclusiv al tuturor tradițiilor glorioase din epopeea Ardealului. Atât numai că identificându-se prea mult cu vrednicia trecutului, oficialitatea partidului scăpa din vedere perspectiva istorică și prin aceasta sporea confuzia, a cărei lichidare nu putea să întârzie (a întârziat destul) și nu putea să fie alta decât aceea pe care au indicat-o dnii Goldiș, Lupaș și Lapedatu.

Nu credem a sîvârși o impletate arătând că spiritul de azi al partidului național nu se mai leagă de acela al splendidei generații din anii 1848—62, generație robustă, cu o serioasă cultură germană și latină, și care prin propovăduirea ideii salvatoare a latinismului nostru, prin pleiada de dascăli împrăștiați în atâtea orașe de dincolo de Carpați, a fost un admirabil element de fermentație a vieții românești.

A venit valul de maghiarizare și linia tradiției de puritanism și disciplină în gândire a început să se încovoie: Se ridică încet-încet o nouă generație, stălcită în tiparele unei culturi streine. S'a păstrat, firește, gustul vorbelor sonore care altădată erau în nota timpului, dar conținutul lozincelor era din ce în ce mai sărac. Autoritatea morală, suportul de cultură *românească* se irosea în fiecare an și locul lor îl lua morga, alura gentry-stă pe care veți găsi-o atât de des în feluritele atitudini ale partidului național.

Și cu toată măreția zilei de 1 Decembrie 1918 care de altfel n'a fost fapta unui partid politic, ci izbânda instințului național în toată amploarea lui de forță elementară, mentalitatea și procedurile gen-

tryste : negațiunea (Ugocsa non coronat...), încăpăținarea și o suficiență fără margini, au fost transpuse și în noua așezare a României Mari.

* * *

Pentru lumea de dincolo, Ardealul era fixat demult în cadrul de apoteoză a momentelor lui culminante: Școala latinistă, Câmpia libertății cu 3/15 Mai, luptele Iancului...

Iată pentru ce, în anul Unirii, s'a acordat un credit moral nemărginit Ardealului. Strigătul „Să vie Ardelenii” era un omagiu adus valorilor, trecute, vai, demult în domeniul istoriei. Astăzi se poate vedea cât de mare a fost naivitatea acelor care identificându-se cu toată măreția trecutului, credeau că destinul le-a rezervat o misiune mesianică. Ignorând cu desăvârșire eforturile rodnice pe care România mică le-a realizat în toate domeniile vieții publice, tocmai dela 1860-70 încoace, deci tocmai în epoca în care intelectualitatea ardeleană, împinsă în zona maghiarizării, descrie un pronunțat declin al curbei istorice, bunii noștri șefi au luat de bani buni — de sigur cu perfectă bună credință — generoasa exagerare care nu era altceva decât un omagiu adus trecutului, sau, poate, o descărcare a nevoii de individualizare a marilor procese istorice.

Reacțiunea a fost urâtă și descurajatoare. Locul entuziasmului fără margini îl luă pe de o parte zeflemeaua, pe de alta bănuiala și exclusivismul. Privind în urmă, oricât ai recunoaște marea însemnătate a înfăptuirilor politice, tu se poate să nu ai gustul amar al regretului pentru elanul de înfrățire risipit în lupte de guerilă, în socoteli mărunte de învârteli politice.

Aceasta pe teren politic. Căci de dincolo de fronturile *pertractante* multe suflete din cele două tabere se căutau cu aceeași sete ca altădată și protestele surde ce mocneau atât aici cât și dincolo împotriva stupidelor și artificialelor bariere ale „disciplinei” de partid își căutau neconținut ieșirea la larg.

Hotărârea dlor Goldiș, Lupaș și Lapedatu are semnificația unui gest eliberator. Ea deschide larg porțile și înlesnește întrepătrunderea sufletească zăgăzită prea mult, în paguba tuturor. Dincolo de însemnătatea politică de moment, înțelegerea Averescu, Goga și Goldiș înseamnă amurgul regionalismului și întronarea spiritului de românism integral, cu centrul de radiațiune în inima țării.

I. CHINEZU

Izvoare adânci...

Vara întârzia să vină. Căldura stătea încă ascunsă în arile nevăzute ale văzduhului și nu se cobora pe pământ, întru încălzirea bietelor noastre mădulare, încercate de toate relele iadului. Stăteam tot pe dealul din preajma pădurii adânci, loc de întâlnire al tuturor vântoaselor venite de peste țarine și ape... Iar noi le primeam, zâmbind a șagă și fluierând a pagubă. Drumurile exantematicilor dela baraci jos la infirmerie și dintr'acolo iar spre cazarma noastră de scânduri, se zăriseră. Dăduserăm vamă deajuns. Uite-așa, că niște hrube negre se deschiseseră vinele neamului și lăsaseră să curgă sânge, sânge roș și cald... La bătaia vremii, ranele se închiseseră... Se mai deschideau ele din când în când și lăsau să mai cadă, netrebnice, la pământ, alte boabe de viețe... Jertfe întârziate... Soldații trebaluiau de dimineața până seara, — vești noi abureau în preajna lagărului, — dorul ne măcina cu neîndurare sufletele...

Seara, când depărtările moldovene se încețoșau plâpânde, stăteam pe lavița dela intrarea baracei mele și cugetam. Lăsam gândul să se plimbe spre pădurile din față, căzute greu pe povârnișurile domoale, — să se afunde în văi calde, de unde veneau ciocăneli ritmate și sonore (lucrau soldați la cine știe ce treburi) — să se ridice apoi spre oglinda cerului, care-mi părea o vietate blajină... De nicăiri nu venea svoana de război, ci numai pace, liniște și visare...

Undeva, corul ofțerilor tineri cânta: „Verde, verde, de mohor...” Unda cântării venea negrăbită și întârzia mult în hăul urechii... Târziu se arăta și duiosă părere de rău după trecut... Ca o călugăriță cu văl diafan pe ochii plânși, pășind, nemângăiată, pe cărările sufletului... Noaptea, bătea vântul... În baracă se auzeau gemete, scrâșniri, iar pereți șubrezi de scânduri pârăiau ca trupul ostenit al unei nave, care merge pe drumuri mari și neștiute... Noaptea, mă gândeam totdeauna la moarte. O vedeam, dar, mai cu osebire, *o simțeam*... Și totdeauna gândurile acestea se topeau în gândul dureros dela urmă: „cum? să mă duc pentru totdeauna și să nu mai văd lumea aceasta?.. să nu mai văd oameni, prieteni, neamuri?.. Să nu mă mai reîntorc niciodată pe văile acestui pământ și pe dealurile însoțite?.. E cu putință?..” Sim-

Îeam atunci moartea ca pe-o mânărire, care-mi pustleşte tot sufletul dând ființei o amețală dureroasă... Venea somnul și aducea împăcarea...

Și iată în una din seri, stând și privind zărilor, avui un fior: un fir iute și subțire, de sârmă înroșită, mi se prelinse din ascunzătoarea cefei până în șezut... Fulgerător și neobișnuit... Clipii și prinsei cu mâinele margenea laviței pe care stăteam. O simțire cleioasă îmi îmbătă toată ființa... Așteptai... Simțeam cum se pregătește în profunzimi alt fior... Ca un șarpe de foc, fiorul îmi sgudui din nou trupul, și în minte auzii clar: „moartea!“. Mă sculai de pe laviță: picioarele, dintr'odată, le simții de plumb. Un tremur rece îmi cuprinse ceafa și spinarea... De sigur: aceasta este moartea, cea pe care o vedeam și o simțeam în fiecare seară... Un surâs vag îmi trecu peste suflet: „ei și?!“. Mă lăsai pe paele culcușului meu. Năvălea răul în mine, cavalcade furioase, încrețindu-mi apa sufletului. Infrigurări furibunde îmi sgâlțâiau bleții mușchi, ca într'o răzbunare, așteptată de mult. Falcile se strânseseră într'un spasm de epilepsie, iar stomahul se plimba ne-bunește prin trup, ca o limbă de clopot...

A doua zi, veniră Sanitarii... Cu buzele arse și umflate de friguri, cu picioarele petecite, mă agățai de grumazii lor... Ei mă apucară de mijloc, frățește... O!.. n'meni nu știe cât de moale și cu grijă știe să cuprindă, la nevoie, brațul țaranului nostru!.. Nu m'ar fi dus, jos, spre infirmerii, nici cea mai bună targă, cum mă duceau cele două brațe și cele două grumaze ale țaranilor mei... Când eșirăm dia baracă, ne oprirăm o clipă: toate înfățișările zărilor, erau altele de cât cele din ajun... Acum totul era îmbălat și șters, trândav și pustiu... Nu mai străluceau năcătri lumini înviorătoare... Peisajul era mort... În-fățișările lumii de-afară se fugăreau nebune, deformându-se necontenit... Frigurile ami luau puțința să-mi dau seama pe ce lume sunt. — atât: Doi frați mă purtau spre un loc, — poate spre groapă... În drum parcă văd, maiorul nostru mă opri:

— Ce-i cu tine?! și dădu melancolic din cap. Eu tăcui. Unul din soldați grăi cu milă:

— „E bolnav domnu locotinent.. Il ducem de vale, la *fermelie*“..

Nepăsător și absent, mă lăsai dus de soldați... Ajunserăm la o căsuță de țară, învelită cu stuf și având o prispă dărăpănată O babă. lătrătoare, începu:

— „Când pustia o să mă lăsați în pace?!. Iar îmi aduceți plocon?“

Unul din soldați, porunci aspru:

— „Taci muere!. Dă-te'n lături“..

Bătrânul lătră mai departe:

— „Ba să taci tu!. M'am săturat!..

— „Tacă-ți fleoanca, bătă, — că te ostânjesc acuș..

Soldații mă așezară pe prispa dărăpănală. Nu puteam să spun o vorbă femeii îndrăcite, ci numai o priveam nepăsător... Soldații aduseră în grabă niște scânduri, pae și o pătură, din care îmi făcură patul... Înăuntru nu era nimic de cât încăperea însăși... Mă așezară pe patul făcut de ei... Două ferestuici cu geamuri murdare sfredeleau păreții, — un miros de de fum vechiu se plimba statornic prin preajmă,

iar paingeniei țeseau nesupărați prin colțuri, mreaja lor momitoare de muște... Rămăsei singur, cu puținele gânduri nerăvășite de friguri.

Și atunci, în nopți și zile de singurătate întrerupte iar de doctorul care-mi dădea leacurile lui și de cei doi Sanitari, care căutau să mă vîndiece cu vorbe bune, — petrecui încă odată, în visuri galopante, viața trecutului meu... Creșteau din ape întinse nuferii amintirii: viața mea pe pământul meu, cu oamenii mei... Vedeam întinderile fără hotar ale pământului meu drag, plin de frumusețile-i fără de număr, — jocurile și copilăria, tinereța... Veneau toate ca'n trâmbele văratice, care se urcă în înaltul cerului, pe drumurile de țărna ale satelor, — și mă cuprindeau în brațe, ridicându-mă sus, sus... Ce bine e să ai căldură mare în trup și să nu-ți dai seama că te apropii de moartea... simțeam, din vreme'n vreme cum mă băjbăie pedea-supra mâinele sanitarilor și auzeam glasul țăranului meu întrebându-mă tremurat:

— „Cum îți mai merge“ ?!

Eu îi apucam mâna și abia strângându-i-o, nu-i răspundeam nimic. Auzeam vag, ca o adiere, cum vorbeau frații:

— „E rău de el, săracu“...

Iar celalalt:

— „Se duce, — săracul de el“ !.

Un surâs alb flutura în dreptul ochilor mei, care de mult nu mai vedeau zăvea... Și iar mă scufundam în visul meu de dinainte de moarte... Mă legănam într'un talaz imerz, ridicându-mă spre cer și coborându-mă vertiginos spre pământ, — și-așa neconținut... Ca fulgerări, treceau prin cuget, gândurile morții, — Dar veneau și plecau străine, neînfricoșătoare. Și iar venea doctorul, — și iar șopteau sanitarii și iar rămăneam singur. Arareori auzeam glasul aspru, trîncănit, al babei: ce pustia l'ăți mai adus și pe-aista?“!. Un cocoș, la egale răstimpuri, cucuriga clar și nu știu de ce trist, foarte trist, cum cucurigau cocoșii în copilărie, când treceau alături de mort spre cimitir...

Cât va fi trecut nu știu, dar într'o zi sanitarul mă găsi stînd în șezut, cu spatele răzîmat de perete... Deși o slăbiciune adîncă îmi muia ciolanele, totuși simțiam că a trecut valul... Sanitarul se opri și, ca și cum aș fi fost icoană, mi se închină în față. Surăsei...

— „Ce-i loane?... Te miri?“

Zău că mă mier, domnule locotinent !... Tare-ăți mai fost *bo'nav*...“
Iar surăsei...

Pe urmă se așeză lângă patul meu și-mi povesti ce mai e pe lume: vorbea potolit, filosofic... ca unui frate de suferințe...

— — — — —
Și încet mă întorsei spre viață, spre soarele lumii. Stînd cu fața în sus, în ușoara umbră a odăii goale, simțeam cum începe să-mi alerge prin vine, îmbucurarea... Voiu merge din nou pe sub soare, voiu vedea iarăși clinurile de deal, voiu auzi ciocăniturile soldaților din văile tănuite, voiu pătrunde pe sub cupolele răsunătoare ale catedralelor de stejar și fag, — voiu păși singuratec pe cărările din stușișuri și voiu

speria mierlele, care fluera supărate, spre mine, — îmi voiu mângăia ochii cu verzele cgoarelor de păpușoi foșnitori...

Așa de multă viață se învoldura în sânge, încât nu mai putui să gândesc în tăcere, — ci, acolo, în căsuța de țară, care mirosea a fum vechiu, începui să vorbesc singur, declamând ușor vorbele :

— „Am să mă duc pe drumul de cară din vale și am să merg cântând.. Am să rup din stejarul din margere o frunză și am să șuer din ea cântecul, care-mi va veni pe buze... Și n'am să mă mai întristez de nimic... Am să mă gândesc la bine... Am să mă opresc la un șipot și acolo am să stau de vorbă cu pământul și cu ai mei, cei depărtați.. Am să le spun că: uite, venim, venim curând să-i ridicăm din sclăvie, — că-i iubim, laolaltă cu țărna și cu trecutul și cu viitorimea toată.. Da, da, am să plec de îndată pe drumul de care din vale...”

Și fără să vreau și fără să știu, cele din urmă vorbe începeam să le cânt: o melodie, așa, venită de pe înapoiul cgor al nădejdei..

A doua zi, eșii pe prispă.. Chemai pe fratele țăran și punându-i în mână un ban, îi spusei: „Du-te și dă banul acesta babei care m'a injurat și roag'o să mă ierte..”

Nu voiam să știu în apropierea mea suferința pe mine: voiam să stau pe prispă și să privesc, — atât.. Auzii pe soldat șoptind ceva cu baba, — pe urmă cineva pânse: — „...că și eu sunt femeie năcăjită. Iaca: băetu' nu s'a mai întors și nici al'de ginerimeo... vai, vai de păcatele mele!..”, iar soldatul îi spunea:

— „Lasă, babă, lasă... nu mai plânge... Așa-i vremea..”

Stăteam cu caetul de însemnări pe genunchi și cu un creionăș în mână... Priveam soarele care împărțea în lume și în sufletul meu... O îmbucurare senină de viață, îmi învaluia, caldă, ființa scăpată cu greu din hula gură a morții... zările erau catifelate și vagi, văile adânci și sonore, pădurea masivă și aproape neagră, săgetările paserilor de-o infinită eleganță, — tăcerea adoimitoare... Gâdul că în curând plecăm spre mieznoapte într-o descătușarea celor prinși în robie, venea și el, ca și cum ar fi crescut din toate, poruncitor și zălogitor, calm și neînfricoșător... O necuprinsă bucurie se prăvăli înviorătoare peste ființa mea... Atunci simții în suflet ca o revărsare caldă de lavă de aur și gândurile începură să se așeze în jocuri necugetate de ritmur', care se cereau înfățișate...

Privind mereu zările și stând într-o liniște biblică, ridicai mâna care purta creionășul și ca un hipnotic, începui să scriu în caetul de însemnări al vremii aceleia:

„O!.. țara mea, o, țara mea, cea dragă între toate...”

Depart de sbureau lăstuni cenuși și prizorii cu gușe roșii, — undeva se auzea potolit un muget de vită...

Iar eu stăteam pe-o prispă dărăpănată, undeva, departe, într'un sat sărac de pe pământul nostru și scriind versuri nefolose toare, îmi simțeam obraji udați de lacrimile recunoștinței că-mi este îngăduit să mă bucur încă de viață...

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Probleme ardelenne

— Concursurile școlare —

Una dintre principalele preocupări ale guvernului actual va fi și punerea la punct a nemulțumirilor populației ardelenne, estirpând toate cauzele acestor nemulțumiri și desăvârșind în acest chip unirea sufletească, acest punct cardinal din programul de guvernământ al partidului poporului. Regionalismul nu intră în cadrele vederilor noastre, am luptat împotriva lui în trecut și vom lupta și în viitor. Suntem încredințați însă, că dispariția nemulțumirilor populației ardelenne e prima condiție a dispariției regionalismului.

Cele mai puține nemulțumiri sunt pe terenul învățământului. Școala, din însăși firea lucrurilor nu poate fi un teren prielnic al asperităților între *regățeni* și *ardeleni*. Nănui nu i-a trecut vre-odată prin gând să se arate nemulțumit de faptul, că de pildă, la universitatea din Cluj a fost ales ca rector un regățean, că o mulțime de regățeni sunt profesori de școli secundare și învățători de școli primare. Învățământul e terenul, unde ardeleanul și regățeanul se înfrățesc în munca pentru ridicarea culturală a viitoarelor generații.

Dintre puținele nemulțumiri de acest fel amintim de astădată cele în legătură cu primirea elevilor în școalele-internat din Ardeal, ale statului. E vorbă de școalele normale de băieți și fete, școalele profesionale, liceele militare, ș. a. m. d. Primirea în aceste școli se face prin concurs public, în cele dintâi zile ale lunii Septembrie, ori, în cele din urmă ale lui August.

Bine înțeles, la fiecare școală se pot prezenta pentru a fi primiți elevi din toate ținuturile țării. Urmarea e, că atât la școalele normale, cât și la cele militare din Ardeal se prezintă „regățeni” în număr cel puțin egal cu al ardelenilor. În timpul concursului orașele cu școli normale și militare primesc sute de oaspeți străini, cari, două-trei săptămâni cheltuesc mii de lei prin hotelurile, așteptând rezultatul concursului pentru cele 40—50 locuri vacante în școale.

Publicarea acestui rezultat a fost totdeauna prilejul unor *adânci nemulțumiri* ale ardelenilor față de regățeni. Admitem că aceste nemulțumiri sunt neîndreptățite, dar e fapt, că ele există. Remediul lor cel mai eficace ar fi, dacă și ardelenii s'ar prezenta la concursurile

dela școalele similare ale vechiului regat în proporția cuvenită. La aceasta însă, deocamdată, din diferite motive nu ne putem aștepta.

Fără îndoială, faptul că contingentul elevilor dela școalele din Ardeal e format atât din ardeleni, cât și din regățeni, nu poate să fie decât îmbucurător. E o pregătire naturală a unirii sufletești pentru viitoarele generații. Noi, cei de azi, ne gândim cu drag la vremile, când vor dispărea numirile „ardeleni” și „regățeni”. Suntem cei dintâi, cari am protesta împotriva eliminării regățenilor din școalele ardeleni.

Avem însă convingerea, că pregătirea unirii sufletești prin școală se poate face și fără a se jicni sentimentele românilor ardeleni. Școalele-internate, ori în care ținut ar fi, ar putea să devină și în ce privește contingentul elevilor, școale românești, nu ardeleni ori regățene, fără ca prin aceasta să se provoace nemulțumiri între locuitorii cutărui ținut.

Aceasta s'ar face dacă la concursul pentru locurile vacante în școalele militare și normale s'ar admite numai elevi din regiunea respectivei școale. Așa bună oară, la școalele normale din teritoriul Inspectoratului regional Cluj, să se admită numai elevi din cuprinsul acestui teritor. Tot astfel, la școalele militare din Târgul-Mureș, șcl.

Urmarea va fi, că cei respinși la concurs, nu vor atribui această nenorocire „îmbulzelii” regățenilor, ci împrejurării, că n'au satisfăcut condițiilor. Chiar și dacă cel respins, pe drept sau pe nedrept, s'ar simți neîndreptățit, n'ar avea prilej să-și arunce veninul supărării asupra „regățenilor”.

Inspectoratelor regionale să le revină apoi datoria de-à face distribuția elevilor. O parte a elevilor primiți la concursurile din Ardeal să fie trimiși în regat, și viceversa, o parte a elevilor primiți la concursurile din regat să fie trimiși în Ardeal. Aceasta ar fi o unificare în adevăratul înțeles al cuvântului, nu o unificare de mântuială. Să nu uităm, că școalele-internate din vechiul regat au foarte, foarte puțini elevi ardeleni, un număr disparent față de elevii „regățeni” ai școalelor ardeleni.

E însă în interesul Ardealului, în interesul mult doritei uniri sufletești, ca școlile din vechiul regat să aibă cât mai mulți elevi ardeleni. Prin soluționarea în acest chip a problemei concursurilor școlare, rămânând și pe mai departe deschise pentru elevii din vechiul regat porțile școalelor ardeleni, se vor deschide și elevilor din Ardeal porțile școalelor regățene. Asperitățile dintre regățeni și ardeleni vor dispărea înainte de toate de-acolo, unde la nici-o întâmplare nu au loc, — din sanctuarul școalei.

TEODOR LAZĂR

Rolul social al proprietății mijlocii

(Conferință ținută în Aula Fundației
universitare Carol I. la 15 Martie 1925,
publicată după note stenografice).

„Importanța acestui fel de proprietate o socotesc covârșitoare pentru dezvoltarea politică și culturală a poporului nostru“.

Pentru cine cunoaște frumoasa și deosebit de serioasa activitate socială a dlui Garoflid, știe că aceste idei au fost fermentul dsale de muncă.

Conferențiarul relevază că „toți sociologii consideră clasele mijlocii ca bază a dezvoltării politice, economice, culturale și naționale a Statelor moderne“. Iar noi adăugăm, că acesta este un adevăr ce pare a fi... etern (dacă ceva poate fi etern), fiindcă l-a formulat și Aristot. Acesta spunea că pătura superioară nu se poate ocupa de alții și de binele general, fiindcă este victima indigestiei ce-i dă bogăția prea mare; iar pătura de jos este victima foamei și a grijei zilei de mâine.

Mai departe, dl Garoflid afirmă: „În țările în care proprietatea economică e datorită producției agricole, această burghezie nu poate fi decât agrară“. Astfel se impune în chip logic nevoia unei clase de proprietari mijlocii.

Conferențiarul face o luminoasă expunere a caracterului revoluțiilor engleze și franceze, care, după dsa, ar fi: „câștigarea puterii politice de către clasele noi care s'a înfăptuit numai după ce ele câștigaseră puterea economică“.

Printr'o savantă analiză istorică d. Garoflid explică de ce noi n'am avut o clasă agricolă mijlocie și că revoluțiile noastre n'au fost decât revoluții politice.

„Lupta care s'a dat contra oligarhiei a fost numai o luptă de înlocuire politică; pentru-că puterea protipendadei, cu alți oameni, s'a continuat și sub noul regim, iar noua oligarhie, care a administrat până azi instituțiile politico-juridice liberale, a avut tendința constantă de a zădărnici formarea unei burghezii rurale“.

Dl Garoflid combate formula rigidă și nesociologică a dlui Zeletin că introducerea capitalismului, oricând și oriunde, produce o revoluție

agrară. „Cauza adevărată a revoluțiilor sociale și economice nu e capitalul, ci înmulțirea populației“.

Urmărind desfășurarea revoluției politice la noi, d. Garoflid admite ca punct de plecare mișcarea *cârciumarilor* moldoveni, mișcare studiată într-o monografie de d. D. V. Barnoschi, care a urmărit filiațiunea ideilor *cârvunare* până în mentalitatea *junimistă*

„Boerimea mică nu era o burghezie“, mai zice d. Garoflid.

Nici la 1848, nici la 1862, nici la 1864 și nici la 1907, nu s'a desființat, de fapt, iobăgia. Regimul de constrângere pentru munca agricolă „cu oarecare îndulciri“ durează până la 1918. „Pentru prima oară, în lungul șir de legiuiri agricole se proclamă prin lege, *dreptul țaranului de a munci întâi la el* în legea muncii obligatorii a guvernului conservator din acelaș an“.

Dacă în ce privește toate aspectele României moderne celebra formulă *junimistă formă fără fond*, era justificată, la țară însă, forma corespunzătoare perfect fondului: *regim juridic încă medieval pentru o țărănie încă iobagă*.

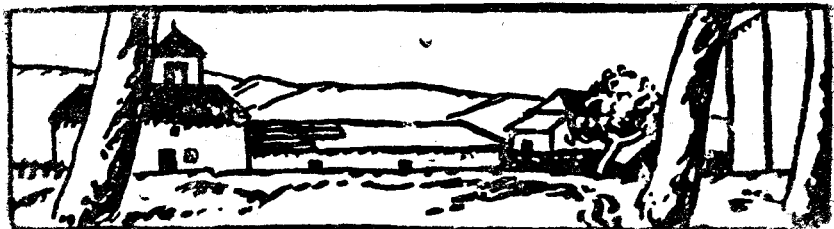
Noua oligarhie, noua protipendadă, adică marea finanță și partidele politice, au zădărnicit mereu crearea clasei mijlocii rurale, care ar fi purtat în sânul ei un germen de moarte pentru noua oligarhie. Toate legile agrare ce s'au succedat, nu numai că au împiedecat formarea proprietății mijlocii, dar chiar au distrus și pe cea existentă: moșnenii și răzăși.

Di Garoflid afirmă, că astăzi, deși țaranii, au 90%, din pământul agricol, ei tot iobagi sunt, pentrucă: „S'a creat pe cale fiscală un regim asemănător, în efectele lui, regimului feudal, țaranul de aci înainte nu mai este iobagul boerului, moșile s'au expropriat; dijma și claca însă au rămas, ele se fac azi în folosul fiscului sub formă de taxe de export“.

Conferențiarul încheie mult interesanta sa conferință astfel:

„Revoluția burgheză numai acum începe la noi, căci acum pătrunde în țărănie. O fierbere mare este la țară, o lume nouă, viguroasă, îndrăzneată, încearcă să se ridice cu toate cătușele care o leagă. Ea cere, dupăcum sună un manifest politic recent, *dreptul de proprietate deplin și sfânt*, astfel dupăcum cerea acum o sută și ceva de ani burghezia franceză. Va cere încurând dreptul la controlul vieții publice, căci democrația în țările agricole, nu este reală decât reze-mată pe proprietatea mijlocie. Acesta este fondul care întregește forma. Fără această proprietate ori și ce regim politic, fie el conservator, liberal sau țărănesc, ajunge absolutist. Crearea ecestei proprietăți cere o singură condiție, cea pe care a avut-o burghezia în toate țările: *lisertatea*“.

AS.

Politica externă a României

Schimbarea unui regim nu schimbă directivele politicii externe ale țării. Guvernul dlui general A. Averescu nu va face decât să-și continue, în ceea ce privește relațiunile noastre externe, politica sa realizată în 1921 și care a fost urmată cu fidelitate de guvernul dlui I. I. C. Brătianu.

Este ceea ce a declarat reprezentanții'or presei străine și române noul titular din fruntea departamentului afacerilor străine, d. I. Mitilineu.

Cristalizată în câteva formule generale, politica externă a României are următoarele preocupări și obiective:

1) păstrarea statului-quo în Europa centrală prin menținerea neștirbită a literei tratatelor;

2) întreținerea și perfecționarea relațiunilor de cordială și loială înțelegere politică și economică cu toți vecinii săi prieteni, aliați și foști inamici;

3) strângerea cât mai tare a legăturilor de sinceră prietenie și de cinstită încredere cu marii noștri aliați;

4) stabilirea de relațiuni politice, economice și financiare, bazate pe respectul reciproc și pe necesitățile reciproce cu toate statele Europei.

Toate aceste obiective, se inspiră din acelaș sentiment hotărât: dorința menținerii păcii.

Cum se pot realiza aceste obiective?

În ceea ce privește păstrarea statului quo în Europa centrală, el se bazează, evident, în primul rând, pe dorința unanimă a tuturor statelor de a evita tot ce ar putea reaprinde incendiul, a cărui cenușe este caldă încă; iar în al doilea rând pe existența Miceii Antante, acest admirabil instrument de pace și de siguranță a cărui necesitate și utilitate în centrul Europei, s'a dovedit cu atâta strălucire în ultimii ani și care este privită cu cea mai mare încredere de Societatea Națiunilor, ale cărei inițiative și directive le-a secondat, mai cu seamă în vremea din urmă, cu atâta folos.

În concepția oamenilor de stat, rezultată din încheierea acordului dela Locarno, Mica Antantă pare a fi sortită să alcătuiască în Europa centrală, armătura pe care se vor clădi și sprijini toate celelalte acorduri, ce se vor încheia fatalmente pe încetul, care vor consolida și aci siguranța, bazată pe tratatele de arbitraj ce condiționează politica internațională a Europei de vest.

Conclucrarea Poloniei cu Mica Antantă, din care virtualmente ea face parte mai cu seamă prin recenta semnare a tratatului de siguranță cu Germania și a celui încheiat zilele acestea cu Austria, netezește cu succes terenul așezământului dorit care va garanta siguranța Europei centrale. Înțelegerea italo-jugoslavă completează aceste tendințe printr'o apropiere de Ungaria, ale cărei interese de respirație la mare, impun o loială conclucrare cu regatul sârbilor, croaților și al slovenilor.

Reuniunile periodice și extraordinare ale miniștrilor de externe ai Micei Antante, întrețin contactul, omogenitatea și perfecta unanimitate ale celor trei state față de toate problemele internaționale ce le-ar interesa.

Aceiași armonie care s'a concretizat în atitudinea față de chestiunea falșurilor dela Budapesta, a domnit și la Geneva față de problema intrării Germaniei în Societatea Națiunilor și a consecințelor, ce s'ar naște din acest fapt.

Întâlnirea viitoare, care va avea loc în luna Iunie la Bled în Jugoslavia, când se va semna și prelungirea pe nouă perioadă a alianțelor cu Jugoslavia și Cehoslovacia, va avea să cerceteze și să stabilească punctul de vedere comun și acțiunea comună a Micei Antante față de problemele Europei centrale în acord cu Italia ale cărei interese sunt identice cu ale noastre.

În ceea ce privește pe vecinii noștri cu care am fost dușmani, relațiunile cu Bulgaria sunt excelente și toate chestiunile litigioase dintre noi și regatul vechiu, sunt, în cea mai mare parte rezolvate sau pe calea unei grabnice rezolvări.

Cât despre Ungaria, hotărârea noastră de a nu ne amesteca în trebile ei interne, ilustrată atât de clar prin atitudinea noastră plină de rezervă în afacerea bancnotelor falșe; cum și culața pe care o pune guvernul nostru ori de câte ori dificultăți — inerente relațiunilor de vecinătate între state — se ridică între Ungaria și România, dovedesc intențiunile noastre de a stabili și întreținea cu vecinii noștri, legături cordiale, lipsite de duplicitate.

Noi nu cerem decât aceeași atitudine și intențiuni Ungariei pentru ca cordialitatea noastră să se transforme în amiciție sinceră.

* * *

Cu marii noștri aliați situația noastră este și mai limpede. Prin efectuarea consolidării datoriilor noastre de război cu America, Anglia și Italia și eventualitatea foarte apropiată a aranjamentului definitiv cu Franța, înlăturăm orice bănuială ce ar fi putut exista asupra

intențiunilor noastre economice și financiare. Nu vrem mila nimănu și nu am înțeles, oricâte sacrificii am făcut alături cu toți aliații noștri în război, să cerem nici celui mai bun prieten, concesiuni incompatibile cu demnitatea noastră economică.

Evident că nu vom urma în această privința politica de mioapă concepțiune a celor ce strigau pe toate tonurile că vor reface economia țării prin „noi înși-ne“; ci înțelegem că aceasta nu se va putea realiza decât printr'o armonioasă colaborare cu capitalul străin care va găsi în țara noastră teren vast și favorabil, și garanțiile cele mai solide.

Singura încrețitură care mai persistă pe limpede a politicii noastre cu aliații și care suntem încredințați că va dispărea și ea cât de curând, era ezitarea Italiei de a ratifica tratatul pentru recunoașterea alipirei Basarabiei și frontierei cu Rusia. Informațiuni precise pe care le-are guvernul, ne îndreptășesc a spera că, gratie marelui apropiere italo-române din ultima vreme; Italia va ratifica chiar în cursul lunii Mai, recunoașterea Basarabiei românești.

Și aceasta va duce în mod logic la o apropiere cu Rusia, cu care, reluarea de relațiuni nu ar mai avea nici un motiv de întârziere restabilind apropierea, contactul și schimbul de mărfuri între noi și Rusia, de care, prin dispoziția acestui „mal-entendu“ nu ne desparte nici alte interese contrarii.

În această lumină, directivele politicii noastre esterne, neschimbate acum ca și în 1921 sunt aceleași; menținerea și cultivarea păcii prin stabilirea și întreținerea de relațiuni pacifice cu toate statele.

I. PALEOLOGU

INSEMNĂRI

Redacționale. — Din pricina unor perturbări de ordine tehnică, acest număr din „Țara Noastră“ apare cu oarecare întârziere. Incepând cu numărul viitor, revista își va relua apariția regulată, cu care-am obișnuit pe cititorii noștri timp de trei ani și jumătate.

Simplificare. — Reportajul politic al gazetelor de fiecare zi a înregistrat, cu oarecare amănunte picante, tendința de destrămare manifestată în rândurile partidului național.

Pentru noi, acest sfârșit nu cuprinde în sine nimic anormal. Partidul național, având la baza lui inițială principiul inerției în viața publică a Ardealului, n'a isbit să ajungă, prin adăugirile realizate ulterior, o organizație politică omogenă, călăuzită de aceeași conducere și îndreptată spre aceeași țintă, animată de aceleași credințe. A rămas un mozaic improvizat de mici

grupări disparate, pe cari nu le-a legat laolaltă decât dorința de a veni împreună la guvern, și cari, la prima zguduire mai serioasă, amenință să se sfărâme în bucăți.

Cercetând motivele sufletești ale acestui banal fenomen de separare a unui amestec trecător, deslegarea problemei e cum nu se poate mai ușoară. Așa se desface orice tovărășie de ocazie, întemeiată pentru un anumit scop, când scopul tovărășiei n'a putut fi ajuns. Contopirea a două grupări politice, contopirea sinceră, complexă și definitivă, nu pornește niciodată dintr'un calcul utilitarist, ci dintr'o idee comună, slujită cu acelaș elan și cu aceeaș voință.

N'a fost acesta cazul partidului național, așa cum se înfățișa în ultima vreme în șefia sa bicefală și cu nesfârșitele dizidențe cari îl tulburau. Adunați vremelnic la un loc, fără o doctrină unitară, fără o disciplină ire-

proșabilă cel puțin, acest partid se îndreaptă acum spre o perire certă. Ultimele propuneri de fuziune, făcute de partidul țărănesc, a avut astfel caracterul unei dureroase dileme. Căci, s'au partidul național respingea și de data aceasta oferta ce i se făcea și atunci probabil, majoritatea partizanilor și-ar fi reluat libertatea de acțiune, mergând încotro văd cu ochii, sau ar fi primit această ofertă, și atunci potrivit condițiilor puse de țărăniști, ar fi trebuit să renunțe la titulatura sa, adică la singura sa zestre politică. Altă ieșire nu era.

Noi nu privim dispariția apropiată a partidului național de pe arena întrecerilor: publice dintr'un punct de vedere sentimental. Nici cu ură, nici cu bucurie, nici cu compătimire. Credem, mai de grabă, că e vorba despre un desnoțământ firesc, urmare a unui implacabil determinism. Indrăzăm chiar să afirmăm, că acest apropiat eveniment, ori cât ar fi de supărător pentru o anumită clientelă de amici și rubedenii, va avea repercursiuni multumitoare pentru funcționarea mecanismului nostru constituțional.

Bucurie ciudată. — Presupusul partid național, cărmuit cu atâta îndemânare, de șase ani încoace, de inteligență creatoare (de încurcături) a dlui Iuliu Maniu, se găsește actualmente în plină destrămare. Oamenii de treabă din celebrul comitet de o sută, pe cari, martoră stă colecția *Țării Noastre*, noi niciodată nu i-am certat decât pentru prea îndelungata lor îngăduință, și-au pierdut răbdarea și caută, cum era firesc, o nouă orientare politică. O parte dintre ei au urmat acțiunea de mântuire a partidului național, pe care a luat-o asupra sa d. Vasile Goldiș, o altă parte a trecut de-adreptul în rândurile partidului poporului, sprijinind, în definitiv, tot gu-

vernul prezidat de d. general Averescu, dela care se așteaptă o clarificare definitivă și completă a vieții noastre politice.

Așa se întârșează lucrurile pentru ochiul oricărui privitor lipsit de patimă. Numai amicii dlui Iuliu Maniu văd situația altfel. Sărmanii paraponiști, cari își pregătiseră fracurile pentru a depune jurământul ca miniștri, secretari generali și prefecți, au aerul că se bucură de dezastrul pe care l'au înregistrat. Inviesmântându-se din nou în vechile lor straie revoluționare, tot mai puțini și tot mai desnădăjduiți, ei afectează o ciudată satisfacție față de ruperea grupării conduse de d. Vasile Goldiș. Aceiași fruntași, pe cari „Patria“ îi acoperea deunăzi cu laude, și pe cari nenorocosul candidat de prim-ministru dela Bădăcini îi trecuse (fără voia lor) pe lista prezentată Regelui, sunt socotiți acum drept elemente indezirabile, de cari d. Iuliu Maniu nu știa cum să se des-cotorosească mai repede. Gazetele sale dela București și dela Cluj răs-galben, cum se rade în fața spânzura-toarei, și exclamă în cor, parodiind o nespusă mulțumire :

— „Bine că scăparăm de ei!“

Fel de fel de cusururi li se găseseră astăzi (cam tardiv!) d-lor V. Goldiș, Ion Lupaș și I. Lepădatu. Tot așa se procedează și cu d. Stelian Popescu, directorul „Universului“, căruia d. N. Iorga i a trimis acum doi ani o celebră scrisoare de încurajare și de admirație. Partizanii fostului apostol dela Văleni se bucură și de plecarea dlui Stelian Popescu, acoperindu-l de tot soful de insulte! Și așa mai departe... Suntem siguri, că dacă mâine ar pleca și d. C. Argetoianu (ceea ce nu ar fi tocmai imposibil) paznicii severi ai democrației s'ar pomeni tot atât de satisfăcuți cași astăzi, încu-

curajându-se cu mângâietoarea constatare :

— „Ei, am rămas cu un intrigant mai puțin !”

(Ceeace n'ar fi cu totul exagerat.) Apoi, tot așa, ducându-se unul câte unul, dnii N. Iorga și Iuliu Maniu se vor trezi într'o bună zi unul în brațele celuilalt, doi mareași fără oștire, prezidându-se alternativ și reciproc, și exclamând ca în romanele cu scene picante și aluzii obscene :

— „In fine, singuri !”

Abia atunci bucuria va fi deplină, totală și eternă... Sperăm și noi, că această clipă solemnă a supremei fericiri nu e așa de departe.

Cea mai urgentă problemă. — Cu prilejul campaniei electorale, aproape în toate satele poporul își arată nemulțumirea față cu felul cum s'a executat legea reformei agrare. Ne treptăți peste nedreptăți, reale sau închipuite, se strigă în gura mare, ca o dovadă despre felul cum fostul guvern liberal a înțeles să „scrie pe pământ” improprietățile țăranilor. Nu suntem în măsură să judecăm până la ce punct fostul guvern liberal e vinovat de toate nemulțumirile de acest fel. Știm însă, că acea desăvârșire a reformei agrare, din care liberalii își fac un titlu de glorie, numai „desăvârșire” nu se poate numi. Sunt neenumărate satele, în cari pământul e ținut și acum cu arendă forțată, iar cârți funduare, în cari să se găsească vre-o urmă că în România s'a făcut odată o reformă agrară, aproape nu există. După patru ani de guvernare, liberalii au lăsat în grija partidului poporului desăvârșirea mult trâmbițatei lor „desăvârșiri”.

Aceasta e cea mai importantă și cea mai urgentă problemă, pe care e chemat să o soluționeze noul guvern.

Reforma agrară, odată pentru tot-

d-auna, să se scrie în cartea trecutului. Greșelile să se repare, nedreptățile sunt numai aparente, poporul să fie convins despre adevărata stare a lucrurilor. La toată întâmplarea, improprietățile să se facă în tot locul atât pe teren, cât și în cărțile funduare. E în interesul producției agricole, ba chiar al țării, ca la viitoarele campanii electorale să nu se mai pomenească despre reforma agrară.

Tradiție. — „Epoca” dlui Grigore Filipescu a fost suspendată.

Ziarul fondat de Nicolae Filipescu, boer devotat cu tradiția dragostei de Lege și de Domn, își făcuse de curând o specialitate și o glorie din a insulta Coana și Biserica românească. Directorul „Epocei” primise cu câteva zile mai înainte un avertisment din partea unui grup de tineri intelectuali români, că atitudinea pe care ziarul dsale a luat-o displace și jicnește sentimentele lor cele mai sfinte.

Di Grigore Filipescu n'a înțeles, sau nu a voit să înțeleagă. Dsa se plânge acum de această așa zisă ilegalitate, acuză guvernul, și plânge că tradiția libertății scrisului și a cugețării este un mit în țara românească.

Noi întrebăm pe di Grigore Filipescu, ce i a mai rămas din tradițiile boerești de altă dată, dacă și cele mai respectabile instituții sunt batjocorite în ziarul fondat de un mare boer român și condus de micul său fiu ?

O legendă mai puțin. — S'a accentuat mereu, de unii interesați, că partidul poporului e un partid ortodox, în care uniții n'au ce căuta. S'a spus chiar, că aparținerea uniților la partidul național e un interes de viață al bisericii române unite. Nu numai noi am combătut această legendă, ci și faptele. Încă în anul 1920, numeroși uniți, clerici și mireni, au intrat în

partidul poporului, rămânând credincioși acestui partid și în timpul celor patru ani de opoziție. Apoi, cine nu știe, că la alegerea dela Reghin, uniții, aproape în întregime, și-au dat voturile lor dlui Octavian Goga. Partidul național și-a recrutat atunci adererții săi și dintre ortodoxii acelei circumscripții.

Legenda s'a susținut chiar și în cele dintâi zile ale schimbării de guvern. Acum, credem că nu se mai susține.

Iarăș, faptele zdobesc cu desăvârșire legenda. Intre numeroșii ardeleni, cari în timpul mai nou s'au înscris în partidul poporului nici nu știm, așa la repezeală, dacă sunt în majoritate ortodoxii ori uniții?

Știm numai atâta, că numeroșii uniți, cari s'au înșiruit sub steagul dlui general Averescu n'au avut ca punct de orientare articolele „Patriei“ și a altor organe ale partidului național, mai catolice decât Papa, ci interesul țării.

Ei au intrat într'un partid, care nici-odată n'a fost ortodox, ori unit, ci numai *românesc*. Legenda, care nici în trecut n'a prins, fiindcă n'a avut nicio bază, au scos-o din circulație tocmai aceia, de numele cărora o legau apărătorii cetății, care de mult era pe drumul năruirii...

Regionalismul nostru. — Fiind lipsit, în momentul de față, de orice altă ocupație, dl dr. Alexandru Vaida, fost medic curant al băilor dela Karlsbad și prim-ministru al României întregite, practică, în calitate de amator, sportul interviewurilor. E o nouă specialitate a sa, de când nu se mai ocupă cu tămăduirea boalelor de stomac. Ultima sa convorbire, dl dr. Vaida a acordat o, deunăzi, unui redactor al ziarului „Cuvântul“. Autorul celebrei lozince: „Ardealul al ardelenilor“

invinovățește guvernul actual, că face prea mult... regionalism!

În zăpăceala de astăzi, când atâtea noțiuni elementare se încrucișează, se suprapun sau se contopesc, orice confuzie s'ar zice că e posibilă. De data aceasta, însă, și cei mai recalcitranți dintre spectatorii întrecerilor noastre politice trebuie să recunoască deschis, că nici întrebuițarea în serviciul consolidării statului a energiilor locale, și nici participarea armonică la conducerea țării a tuturor provinciilor românești, nu pot să fie pecetluite cu stigmatul separatismului politic sau al regionalismului militant.

A amenința, însă, cu revizuirea „pactului dela Alba Iulia“; a spune că „era mai bine subț unguni“; a pretinde ca Ardealul „să se abțină dela încoronarea Regelui“ și a cere expulzarea „regăștenilor“, acestea sunt cu totul altfel de gesturi, cari trădează cu totul altă concepție despre unitatea națională.

Reabilitarea Ardealului. — Hotărârea unei bune părți din vechiul partid național, — sau mai nimerit: a părții lui cele mai bune, — de a colabora cu actualul guvern, nu poate fi privită prin unghiul îngust al unor ambiții personale, până acum nesatisfăcute. Cei cari au pus la cale acest pas, prin tot tecutul lor de jertfă și de abnegație pe tărâmul luptelor naționale, au dreptul să pretindă a nu fi suspectați în această privință. Gândul adevărat, care i-a îndemnat să iasă din penibila atitudine a negațiunii, părăsind ceata gălăgioasă a paraponisiștilor, a fost cu totul altul. A ieșit bluritoare, pe de-asupra tuturor imbufaărilor provinciale a câtorva conducători rău inspirați, ideea unei participări active a Ardealului la conducerea destinelor României întregite.

Îmboldul generos al creațiunii a

triumfat asupra pasivității sterile.

Ardealul, pe drept cuvânt, cere astăzi o altă soartă. O mie de ani a așteptat reînvierea sa politică, străin de cele ce se hotărau asupra propriei sale existențe, purtând în germen vrednicia sa viitoare. O mie de ani, Ardealul a tăcut, a suferit și a așteptat. Iată, că acum energia sa creatoare a ieșit la larg și toate căile propășirii îi sunt deschise înainte. Pentru ce ar rămâne și de aci înainte acest ținut românesc departe de munca fertilă a cârmuirii sale prin propriile-i puteri? Numai de dragul dlui Iuliu Maniu, care s'a incurcat în ițele pertractărilor? Numai pentru că d. Sever Bocu n'a reușit să ajungă, pe lista prezentată deunzi Regelui, ministru al Ardealului?

Nu. Ardealul vrea să participe din nou la guvernarea țării. Și o face acum prin cei mai aleși fii ai săi, aceia cari în țeleg glasul realității.

Mână... întinsă. — În lățul nesfârșit al pertractărilor naționale țărăniște, pe care nici actualul acord electoral nu-l încheie, una din verigele cele mai interesante este aceea a tratativelor ce au avut loc în vara anului 1924.

Pe vremea aceea pertractările mergeau strună; acordul cel mai perfect domnea între ambele delegațiuni; fuziunea era ca și făcută, când.... explodă chestiunea Stere

„Universul“ deschise o violentă campanie contra „trădătorului“ Stere, a cărui judecare și condamnare pentru atitudinea sa antipatriotică din timpul războiului o cerea.

Tratativele țărănișto-naționale fură rupte; fuziunea nu se mai făcu.

Dl Stelian Popescu, directorul „Universului“ primi atunci o scrisoare de caldă felicitare pentru energia atitudinii sale în această chestiune.

Scrisoarea era semnată: N. Iorga.

Patriotul integral, dl N. Iorga, mulțumea dlui Stelian Popescu „pentru articolele în care stigmatizezi acte care aiurea duc la stălpul de execuție, iar la noi fac din cineva șeful real al unei democrații naționale“.

Și omul consecvent în politică și în sentimente, omul de principii rigide și integru, pe care numai invidia detractorilor săi a putut să-l batjocorească cu calificativul de om de cauciuc, dl N. Iorga își încheie astfel scrisoarea:

„Când o igarhia înseamnă în gurile Lincolnilor și Mirabeaulilor de maidane, consecvență, patriotism și credință față de nația din care faci parte, strig, că orice om pe care nu-l îmbată alcoolul eftin al frăției demagogice: Traiască oligarhia!“

Astăzi dl N. Iorga întinde o mână frățească „trădătorului“ Const. Stere; o altă „frățească“ mână o întinde „Lincolnilor și Mirabeaulilor de maidane“, și îmbatat de alcoolul eftin al frăției demagogice, strigă: „Traiască democrația!“ — întinzând și pe celelalte mâini tuturor celor ce vor să pună ceva în ele.

Dl N. Iorga a întins mâinile sale guvernului trecut spre a primi subvențiile călătoriilor sale în străinătate; a întins mâna băncii Marmorosch pentru a primi subvenții pentru Teatrul său popular; acum întinde aceiași mână celor pe care acum doi ani îi țintuia la stălpul execuției și al infamiei pentru a primi un scaun de deputat.

Văzând mâinile întinse de dl Iorga, te întrebă câte mâini poate să întindă omul de cauciuc când e vorba să i-se pună ceva în ele. Și te mai întrebă, ce nevoie are să-i zică mâinei sale „mână frățească“, când ea nu este altceva decât o mână vecinic întinsă.